

TJULENJ

LAPONSKE POVEDKE V GLASBI IN PAPIRJU

Matija Solce
TJULENJ

Laponske povedke v glasbi in papirju

3+

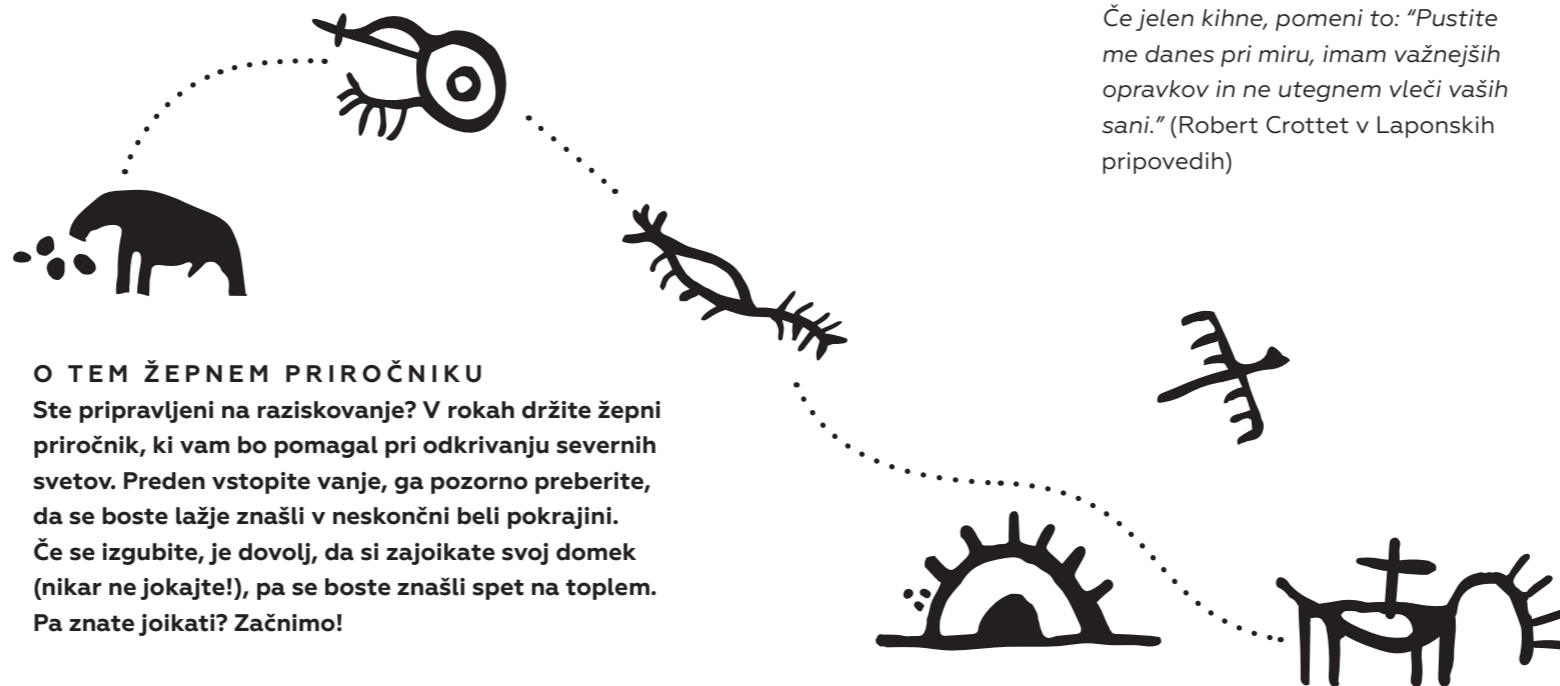
Režiser in avtor glasbe **Matija Solce**
Dramaturginja **Jelena Sitar Cvetko**
Asistentka režije **Tjaša Bertonec**
Avtor likovne podobe in scenograf **Brane Solce**
Soavtorica glasbe **Zvezdana Novakovič**
Oblikovalec svetlobe **Kristjan Vidner**

Igrajo
Miha Arh
Asja Kahrmanović Babnik
Zala Ana Štiglic
Filip Šebšajevič k. g.
Zvezdana Novakovič k. g.

Vodja predstave in oblikovalec zvoka **Aleš Erjavec** |
Lučni vodja **Kristjan Vidner** | Scenski tehnik **Luka Moškrič** |
Izdelava lutk, scene in kostumov **Brane Solce, Zoran Srdić,**
Iztok Bobič, Polona Černe, Sandra Birjukov

Lutkovno gledališče Ljubljana
Premiera: 16. november 2019
Veliki oder LGL
Sezona 2019/2020

IZDAJATELJ LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA | ZANJ
UROŠ KORENČAN | UREDNIKI TJAŠA BERTONCELJ, JELENA SITAR
CVETKO, MATIJA SOLCE | AVTORJI BESEDIL TJAŠA BERTONCELJ,
ZVEZDANA NOVAKOVIČ, JELENA SITAR CVETKO, MATIJA SOLCE |
ILUSTRACIJE BRANE SOLCE | LEKTORICA IRENA ANDROJNA
MENCINGER | OBLIKOVANJE MAJA REBOV | TISK GRAFEX |
NAKLADA 1000 IZVODOV | NOVEMBER 2019

O TEM ŽEPNEM PRIROČNIKU

Ste pripravljeni na raziskovanje? V rokah držite žepni priročnik, ki vam bo pomagal pri odkrivanju severnih svetov. Preden vstopite vanje, ga pozorno preberite, da se boste lažje znašli v neskončni beli pokrajini. Če se izgubite, je dovolj, da si zajokate svoj domek (nikar ne jokajte!), pa se boste znašli spet na toplem. Pa znate joikati? Začnimo!

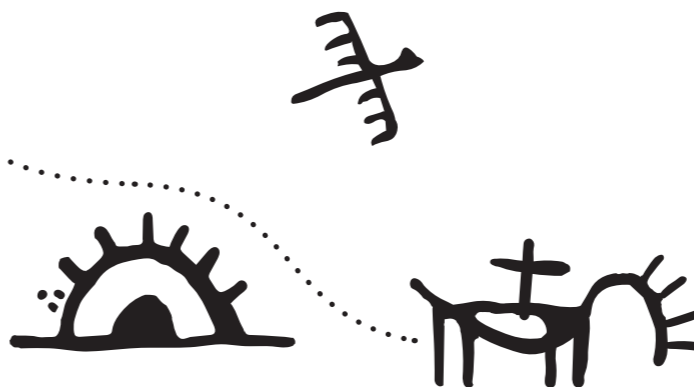
O TJULNJU

Vsak človek, vsaka žival in vsaka stvar ima dušo. To razumejo predvsem nam nerazumljiva, pozabljena, a še vedno živeča ljudstva, ki v rokah držijo niti obstanka kolektivnega nezavednega kulturnega spomina. Od njih lahko izvemo in se ob njih zavemo, da obstajajo drugačni načini komunikacije, kot je jezik. In tako, kot razumejo Samiji "čaranje" s pomočjo joika, razumemo v *Tjulnju* čaranje s pomočjo papirja, luči in igrivih glasbenih kompozicij. Tu živali, zgodbe in legende nastajajo in izginjajo v zmečkanem papirju. Igralci jih ustvarjajo iz nič, iz igre presenetljivih metamorfoz, katere del postane tudi gledalec. Ta lahko sam izbira, ali bo sledil raziskovanju severa, zgodbam, glasbi ali ... čustvom. Tudi temu vidiku se, ob nežni osrednji zgodbi o odnosu človeka do sobitja (tjulnja), ne moremo izogniti. Vsak človek je tudi tjuljenj. In vsak tjuljenj človek.

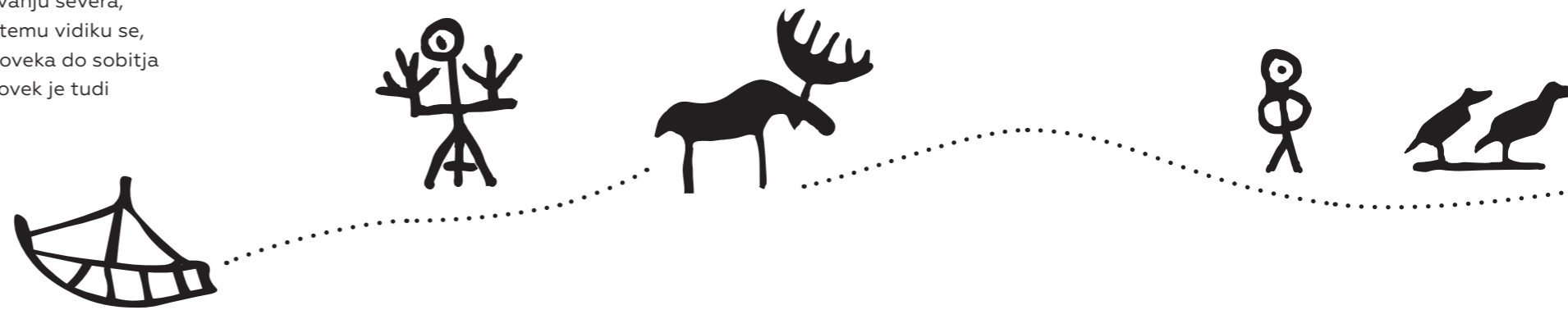
O JOIKU

Joik je nekaj edinstvenega, nekaj, kar je zelo težko razložiti in opisati. Najlažje bi ga opredelili kot glasbenokulturni izraz Samijev. Gre za nekakšno peto pesem, vendar pa je joik veliko, veliko več kot to. Joik se ne poje, ampak se *joika*. Pesmi niso opisne, ampak obujajo in priključijo osebo, stvar ali dogodek in jih s tem oživijo. Joik se širi po ustnem izročilu in muzikologi pravijo, da gre celo za eno najstarejših glasbenih oblik kulture v Evropi. Zven joika se lahko primerja z zvenom pesmi ameriških Indijancev, ki izhajajo iz šamanskih kultov. Joikanje pa je najpogostejše ob spremljavi bobnov. Joik je osebnoizpovedne ali spiritualne narave, velikokrat je posvečen neki osebi, živali, pokrajini. Pripovedujejo, da ko se oseba rodi, dobi svoj joik in ta ga spremlja za zmeraj.

Če jelen kihne, pomeni to: "Pustite me danes pri miru, imam važnejših opravkov in ne utegnem vleči vaših sani." (Robert Crottet v Laponskih pripovedih)

Umetnik ima moč, da se na poseben način polasti materiala in ga spreobrne v pristen medij izražanja. Material ni medij, razen ko ga uporabimo kot sredstvo izražanja [...]. Vsakič, ko nek material najde medij, ki izraža svojo vrednost, tj. svojo domišljijsko in čustveno vrednost v izkustvu, postane snov umetniškega dela. (John Dewey v intervjuju Maše Jazbec z Matthiasom Youchenkom. Lutka 60, str. 35)

O SAMIJIH/LAPONCIH

Na obrobju sodobne civilizacije je še vedno mogoče najti skupine ljudi, ki s svojim načinom življenja ohranjajo povezave z generacijami preteklih stoletij ter globoko spoštovanje in navezanost na naravo. Takšno avtohtono ljudstvo so Samiji ali Laponci, ki so v številnih delih Skandinavije ohranili svoj lovski in nomadski način življenja. Pastirji s šotori "lavvu" še dandanes sledijo severnim jelenom pri njihovih selitvah, vendar slednjim dopuščajo, da jim pot narekujejo njihove navade in potrebe. Jeleni ostajajo pomemben simbol njihove identitete in še vedno jim na svojevrsten način pristižejo del ušesa. Bogata kulturna in naravna dedščina Samijev pa je bila stoletja izpostavljena diskriminaciji, represiji in vse močnejšemu potiskanju na sever. Dandanes so Samiji bolj priznani in upoštevanji, imajo več pravic, še vedno pa se spoprijemajo s težavami, ki so posledica izkoriščanja njihovega naravnega okolja ter načina življenja in poseganja vanj.

O GLEDALIŠČU OBJEKTA IN SNOVNEM GLEDALIŠČU

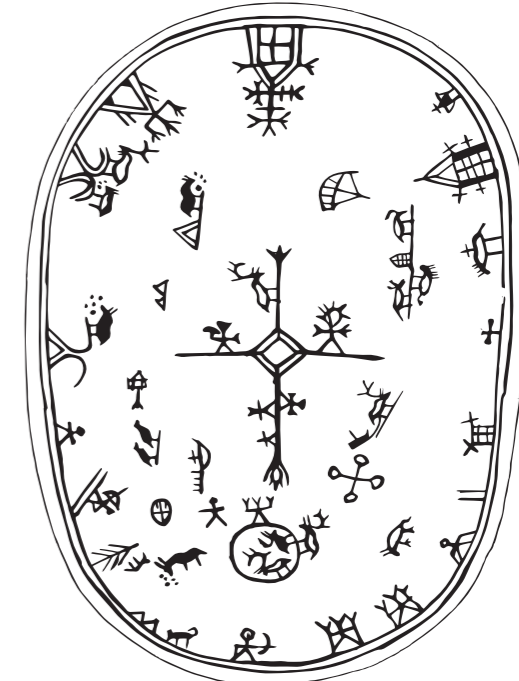
V gledališču objekta neki vsakdanji predmet postavimo pred gledalca. Ta v igri z animatorjem oživi in postane odrski junak. Pri tem igrajo ključno vlogo lastnosti predmeta, fizične in uporabne ter – posledično – simbolne. Naloga animatorja je, da najde gibanje, ki je v predmetu implicitno. Gledališče objekta označujejo metafore, humor in poetično razmišljanje.

Z gledališčem predmeta povezujemo tudi "material teater" (snovno gledališče), ki se od prvega razlikuje po tem, da se material v času predstave ves čas spreminja. Pred gledalcem nastajajo podobe z močno asociativno in simbolno vrednostjo. Animator je v isti osebi tudi likovnik, saj poleg tega, da oživlja neživo snov, svoje junake med predstavo sproti oblikuje.

Kateri material je glavni element v predstavi *Tjulenj*?

Nastopi:
kot rekvizit: zemljevid, veslo, daljnogled, pahljača ...
kot scenski element: ledene plošče, ledeniki, severni sij, smučarska proga ...
kot kostum: kapa,
kot lutka: medved, ribe, lisica,
kot glasbilo.

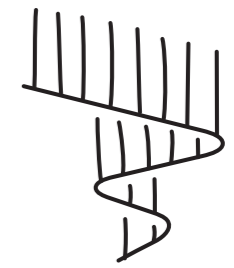
Se morda spomniš, za kaj je papir še uporabljen v predstavi?

LAPONSKA

VODNIK ZA RAZISKOVALCE

SONCE JE POLETI
VIDNO 73 DNI

SEVERNI SIJ

REČNI

MORSKI

LAPONCI = SAMI

GOZDNI

GORSKI

SKODELICA

ČEVLJI

ZA PLAČEVANJE
DAVKOV

VPREGA

SE SELIJO SKUPAJ Z JELENI

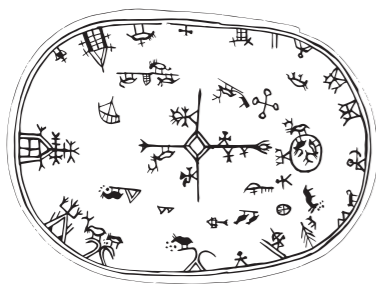

ŠOTOR "LAVVU"

BOBEN
"RUNNEBOMEN"

POSLIKAVE

LISICA

MEDVED

NI PINGVINOV!

KUNA

PTIČ

RIBA

PRVI SMUČAR

DUŠE
PREDNIKOV

ZVOK
"KREK, KREK"

VČASIH

DANES

SLOVARČEK

BURES = ZDRAVO
JUGIS = NA ZDRAVJE
GIITU = HVALA
GUOLE = RIBA
BUOLAŠ = MRAZ